УДК 330.35:65.016.7

ПРЕДКО І.Ю.
аспірант, Національна академія статистики, обліку та аудиту

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Сучасні підприємства перебувають в умовах зростаючої невизначеності і динамічності соціально-економічного середовища, що характеризується складною нелінійною системою політичної, соціально-економічної, конкурентної і технологічної взаємодії.

Визначення категорії реструктуризації має дискусійний характер в наукових працях. Деякі науковці розглядають це поняття, ототожнюючи його з поняттям санацією, в деяких працях, навпаки, стратегій реструктуризації розглядається як протилежна санаційній. Заходи санаційної реструктуризації приводять до відновлення платоспроможності і ліквідності, а організація заходів щодо профілактичної реструктуризації передбачає відновлення прибутковості, запобігання неплатоспроможності та банкрутства.

Тож на нашу думку, реструктуризацію необхідно не ототожнювати з санацією і розглядати як сукупність профілактичних заходів для реалізації наступальної стратегії. Однією з основних умов ефективності впровадження наступальної стратегії на підприємствах в умовах кризи є впровадження процесу реструктуризації з відповідним відображенням в системі обліково-контрольного забезпечення діяльності підприємств. Якщо умови діяльності підприємств змінюються (наприклад, під впливом економічної та політичної криз), то загальна стратегія діяльності розподіляється за двома напрямами (рис. 1.).

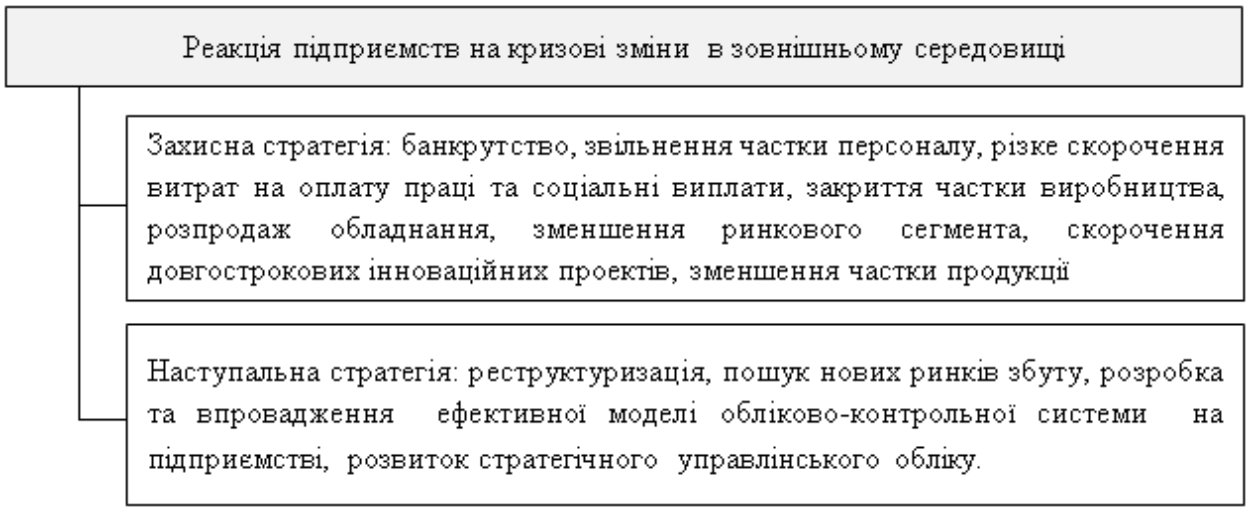

Рис. 1. Загальні стратегії діяльності підприємства в умовах невизначеності (розроблено автором)

Так, наприклад, для підприємств групи «Метінвест» (акредитація за кордоном – «Metinvest B.I.»), можна розглянути відповідну ситуацію запровадження реструктуризації відповідно до кризових умов господарювання (29 січня 2015 р. високий суд Англії та Уельсу санкціонував введення тимчасового мораторію на дії примусового характеру держателями незабезпечених облігацій), які могли б призвести до банкрутства, але ані компанія «Metinvest B.I.», ані її дочірні або афілійовані компанії не ініціювали процедуру банкрутства.

У травні 2016 року – Metinvest B.V. оголосив про узгодження ключових умов реструктуризації («Ключові умови реструктуризації» [2]) своїх облігацій і договорів передекспортного або доекспортного фінансування. Очікувалося, що всі дочірні та афілійовані компанії «Metinvest B.V.» продовжать свою діяльність та виконуватимуть свої поточні зобов'язання у нормальному режимі, незалежно від ведення мораторію.

Для підприємств холдингу «Астарта» (виробництво зернових та масличних культур) доцільно розглядати реструктуризацію як планову. Інвестиції, які заходять на підприємства холдингу, мають планову основу. Так, в 2017 р. виробничий підрозділ «Лист-Ручки» холдингу запровадило органічне землеробство. Агропромхолдинг «Астарта-Киев» також проводить реструктуризацію системи управління молочними фермами для підвищення ефективності та прибутковості виробництва. Такий вид реструктуризації у холдингу передбачає:

- відкриття кормоцентра;
- створення усередині компанії структури зооветсервіс;
- зміна організаційної структури ферм і посадових обов'язків ключових працівників;
- впровадження нової системи мотивації персоналу.

Отже, при визначенні економічної сутності діяльності підприємства питання реструктуризації є найважливішим питанням і саме тому, уточнення сутності цієї категорії, виокремлення цієї дефініції від відомих термінів як "реформування", "реконструкція", "санація", "модернізація" дозволить більш ефективно підійти до формування її обліково-контрольного забезпечення.

Ці терміни дійсно частково збігаються за змістом з поняттям "реструктуризація", але вони неідентичні. Зустрічається також в літературі реструктуризація активів, пасивів і боргів підприємства.

У країнах з розвиненою ринковою економікою реструктуризація проводиться постійно з метою оновлення бізнесу (для майбутнього розвитку підприємства адекватної зміни системи і методів управління) і на успішно діючих підприємствах. Тобто реструктуризація стає елементом динамічного пристосування до мінливих умов, що формуються в ринкових умовах в ситуації загострення конкуренції.

Аналіз статистичних даних щодо вітчизняних підприємств дає можливість зробити висновок про необхідність упровадження превентивних заходів за всіма видами їх діяльності.

Питання невизначеності та ризиків зовнішнього середовища діяльності підприємств тісно пов'язані з проблемами банкрутства в Україні. Упродовж 2011-2016 років кількість підприємств-банкрутів постійно зростала, і лише з 2017 року їх кількість почала знижуватись. Впродовж 2011 року кількість банкрутств зростала досягнувши максимального значення у 6745. У подальшому цей показник зменшився до 4631 (2012) і така тенденція збереглась і до сьогоднішнього дня (табл. 1). На основі аналізу статистичних даних можна констатувати, що на кінець 2018 року кількість справ, закінчених провадженням, скоротилася до 1754, що на 7,3% менше порівняно з 2017 роком, і майже на 83,4% – з 2011р. Загальна чисельність справ, в яких винесено постанови про визнання банкрутом, у звітному періоді на кінець 2018 р. становила 1 125, або на 10,0% менше, ніж 2017 р.

Таблиця 1

Аналіз кількості справ про відновлення платоспроможності підприємств - боржників чи визначення їх банкрутом* в Україні, 2011-2018 рр.

Рік	Кількість справ, закінчених провадженням	Темпи приросту, %	Загальна кількість справ, у яких винесено постанови про визнання банкрутом у звітному періоді	Темпи приросту, %
2011	10382	-	6745	-
2012	7583	-36,9	4631	-45,6
2013	5697	-33,1	3359	-37,9
2014	3324	-71,4	2095	-60,3
2015	2406	-38,1	1799	-16,4
2016	2101	-14,5	1385	-29,9
2017	1892	-11,0	1238	-11,8
2018	1754	-7,3	1125	-10,0

**Джерело: складено за даними [66]*

В 2017 року запроваджено зміни до Кодексу «Про банкрутство» (набув чинності 2019 р.), тому формально (змінився порядок визначення банкрутом суб'єкта господарювання) відбулося скорочення кількості боржників, але фактично ситуація з підприємствами, які перебувають на межі банкрутства, не змінилася.

Більшість збанкрутілих підприємств належить до недержавної форми власності та зазнає ліквідації. Одним із чинників їх банкрутства є неспроможність виконувати своєчасно свої боргові зобов'язання, утрата платоспроможності. Зниження платоспроможного попиту на зовнішньому і внутрішньому ринках на товари, роботи і послуги українських підприємств негативно вплинуло на їхню діяльність, це також призвело до зменшення обігових коштів, що, у свою чергу, змусило підприємства обмежувати витрати за рахунок скорочення обсягу випуску продукції, призупинення проектів розвитку і розширення діяльності.

Значна кількість підприємств в такій ситуації стикнулася з проблемами платоспроможності, це підтверджується результатами аналізу кількості справ про відновлення платоспроможності підприємств-боржників або визначення їх банкрутом впродовж 2011-2018 рр.

Згідно з дослідженням Світового банку «Doing Business» 2018 року Україна посіла лише 145-те місце (2017 р. – 149 – те) за показником урегулювання неплатоспроможності, показник «банкрутство» - без змін, що свідчить про неефективність діючої системи банкрутства.

Отже, прийняття нового Кодексу України з процедур банкрутства надає надію на подальше зростання показника «врегулювання питання щодо неплатоспроможності» та зниження показника «банкрутство».

Список використаних джерел:

1. Крисько Ж.Л. Особливості реструктуризації вертикально інтегрованих підприємств будівельної галузі [Електронний ресурс] / Ж.Л. Крисько // Економічний простір . - 2013. - № 72. - С. 158-167. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecpros_2013_72_19.pdf

2. Стеченко Д.М. Системний підхід до реструктуризації та класифікації її видів [Електронний ресурс] / Д.М. Стеченко, О.С. Омельченко // // Моделювання та інформаційні системи в економіці . - 2012. - Вип. 86. - С. 59-67. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mise_2012_86_7.pdf

3. Про Комплексну програму реструктуризації державних підприємств : розпорядження КМУ від 29.08.2001 р. № 401. URL : // zakon1.rada.gov.ua.